

ISSN 2313-6286

Scientific Journal
"ScienceRise"

Volume 3/3 (8)

March 2015

<http://sr.org.ua>

Науковий журнал «ScienceRise» №3/3(8)2015

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Дьомін Дмитро Олександрович

доктор технічних наук, професор, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
директор ПП «Технологічний Центр» (Україна)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Izabela Konczak, PhD of New South Wales University, Sydney, Australia; **Maria Angelica Miglino**, Professor of University of Sao Paulo, Sao Paulo (Brazil); **Elżbieta Pogroszewska**, Professor of University of Life Sciences in Lublin (Poland); **Francisco Salzano**, Professor of genetics department, Biological Science Institute, Porto Alegre, RS, (Brazil); **Thomas Sawidis**, Professor of University of Thessaloniki, Thessaloniki (Greece)

ВЕТЕРИНАРНІ НАУКИ

Бергілевич О. М., доктор ветеринарних наук, професор, Сумський національний аграрний університет (Україна); **Касянчук В. В.**, доктор ветеринарних наук, професор, Сумський національний аграрний університет (Україна); **Кухтин М. Д.**, доктор ветеринарних наук, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя (Україна); **Ушкалов В. О.**, доктор ветеринарних наук, професор, Державний науково-контрольний інститут біотехнології і штампів мікроорганізмів (Україна)

ВІЙСЬКОВІ НАУКИ

Дробаха Г. А., доктор військових наук, професор, Національна академія Національної гвардії України (Україна); **Смірнов Є. Б.**, доктор військових наук, професор, Харківський університет Повітряних Сил імені Кожедуба (Україна); **Шмаков О. М.**, доктор військових наук, професор, Національна академія Національної гвардії України (Україна)

ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ

Пересадько В. А., доктор географічних наук, професор, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (Україна); **Суярко В. Г.**, доктор геолого-мінералогічних наук, професор, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (Україна); **Холощев А. В.**, доктор географічних наук, професор, Севастопольська морська академія

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Соловяненко Д. В., кандидат історичних наук, Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут” (Україна)

МЕДИЧНІ НАУКИ

Георгіянци М. А., доктор медичних наук, професор, Харківська медична академія післядипломної освіти (головний редактор) (Україна); **Болотна Л. А.**, доктор медичних наук, професор, Харківська медична академія післядипломної освіти (Україна); **Клименко М. О.**, доктор медичних наук, професор, Харківська медична академія післядипломної освіти (Україна); **Хвисьюк О. М.**, доктор медичних наук, професор, Харківська медична академія післядипломної освіти (Україна); **Mustafa Afifi**, MD of Ras Al Khaima Medical University (UAE); **Edna Arcuri**, Professor of Universidade Guarulhos (Brazil); **Martina Bellini**, Professor of Università degli studi di Milano Bicocca; Clinica San Carlo, Paderno Dugnano–Milano (Italy); **Katarzyna Borowska**, Associate Professor of Medical University of Lublin (Poland); **Iqbal A. Bukhari**, Professor of University of dammam (Saudi Arabia); **Hubert Daisley**, Professor of University Of The West Indies (Trinidad and Tobago); **Razvigor Darlenski**, MD of Trakia University Stara Zagora (Bulgaria); **Mehmet Doganay**, Professor of Erciyes University (Turkey); **Roy George**, Professor of Griffith University, Queensland (Australia); **Milos Jesenak**, Associate Professor, MD of Comenius University (Slovakia); **Prasanta Kumar Mitra**, Professor of Sikkim Manipal University, Gangtok, Sikkim (India); **Maria Nascimento**, Professor of Rio de Janeiro State Federal University (Brazil); **Shalini Sharma**, Professor of Editor and proprietor Moksha Publishing House (India); **Jyan-Gwo Su**, Professor of National Chiayi University (Taiwan, Province of China); **Koichi Watanabe**, Assistant Professor of Kurume University School of Medicine, Kurume (Japan)

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Білик Н. І., кандидат педагогічних наук, професор, Полтавський державний педагогічний інститут ім. В. Г. Короленка (Україна); **Олійник В. В.**, доктор педагогічних наук, професор, ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” (Україна); **Самодрин А. П.**, доктор педагогічних наук, доцент; професор Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна); **Удод О. А.**, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України (Україна); **Хомич Л. О.**, доктор педагогічних наук, професор, Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України (Україна); **Чернишова Є. Р.**, доктор педагогічних наук професор, ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” (Україна)

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Власовец В. М., доктор технічних наук, професор, Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. П. Василенка (Україна); **Гордеев А. С.**, доктор технічних наук, професор, Українська інженерно-педагогічна академія (Україна); **Доценко Ю. В.**, кандидат технічних наук, Національна металургійна академія України (Україна); **Рябчиков М. Л.**, доктор технічних наук, професор, Українська інженерно-педагогічна академія (Україна); **Селівьорстов В. Ю.**, доктор технічних наук, професор, Національна металургійна академія України (Україна); **Трищ Р. М.**, доктор технічних наук, професор, Українська інженерно-педагогічна академія (Україна); **Червоний І. Ф.**, доктор технічних наук, професор, Запорізька державна інженерна академія (Україна); **Wei-Ting Chen**, National Yunlin University of Science and Technology (Taiwan);

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ

Гандель Ю. В., доктор фізико-математичних наук, професор, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (Україна); **Колодяжний В. М.**, доктор фізико-математичних наук, професор, Харківський національний автомобільно-дорожній університет (Україна); **Рожицький М. М.**, доктор фізико-математичних наук, професор, Харківський національний університет радіоелектроніки (Україна); **Слесаренко А. П.**, доктор фізико-математичних наук, професор, Інститут проблем машинобудування ім. А. Н. Підгорного НАН України (Україна); **Семенова Н. В.**, доктор фізико-математичних наук, професор, Інститут кібернетики ім. В. М. Глушкова НАН України (Україна); **Хіміч О. М.**, доктор фізико-математичних наук, професор, Київський університет імені Тараса Шевченка (Україна)

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І СПОРТ

Виноградський Б. А., доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, Львівський державний університет фізичної культури (Україна); **Передерій А. В.**, доктор наук з фізичного виховання і спорту, Львівський державний університет фізичної культури (Україна); **Рибак О. Ю.**, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, Львівський державний університет фізичної культури (Україна)

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Білогур В. С., доктор філософських наук, професор, Мелітопольський державний університет ім. Богдана Хмельницького (Україна); **Воронкова В. Г.**, доктор філософських наук, професор, Запорізька державна інженерна академія (Україна); **Гаевская О. Б.**, доктор філософських наук, професор, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана (Україна); **Карпенко І. В.**, доктор філософських наук, професор, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (Україна); **Карпенко Е. І.**, доктор філософських наук, професор, Харківський національний медичний університет (Україна); **Пунченко О. П.**, доктор філософських наук, професор, Одеська національна академія зв'язку ім. А. С. Попова (Україна); **Рыжова И. С.**, доктор філософських наук, професор, Запорізький національний технічний університет (Україна); **Шавкун І. Г.**, доктор філософських наук, професор, Запорізький національний університет (Україна); **Jan Zubelewicz**, Professor of Politechnika Warszawska (Poland)

ХІМІЧНІ НАУКИ

Anwar El-Shahawy, Professor of Assiut University (Egypt); **Roberto Fernandez-Lafuente**, Professor of Consejo Superior de Investigaciones Científicas (Spain); **Mazeyar Parvinezadeh Gashti**, Professor of Université Laval (Canada); **Chang-Sik Ha**, Professor of Pusan National University (Korea); **Abubakr Idris**, Professor of King Khalid University (Saudi Arabia); **Do Hyun Kim**, Professor of Korea Advanced Institute of Science and Technology (Republic of Korea); **Fengshan Liu**, Professor of National Research Council (Canada); **Muhammad Mansha**, Professor of University of Engineering and Technology, Lahore (Pakistan); **Miguel Miranda**, Researcher at National Laboratory of Engineering and Geology (LNEG) (Portugal); **Edward Muntean**, Professor of University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine Cluj Napoca (Romania); **Susana Rodriguez-Couto**, Professor of CEIT (Spain); **Ajaya Kumar Singh**, Professor of Government VYT Post Graduate Autonomous College (India); **Hilal S. Wahab**, Professor of Al-Nahrain University (Iraq); **Abdelkader Zarrouk**, Full Professor of Mohammed First University (Morocco)

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Петрова І. А., доктор юридичних наук, Харківський національний університет внутрішніх справ (Україна); **Яковець І. С.**, доктор юридичних наук, Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України (Україна); **Fernando Galindo**, University Zaragoza (Spain); **José Noronha Rodrigues**, Professor at Azores University (Portugal)

Міжнародна представленість та індексація журналу:

Засновники

Харківська медична академія
післядипломної освіти
НВП ПП «Технологічний Центр»

Видавець

НВП ПП «Технологічний Центр»

Адреса редакції та видавництва

вул. Шагилова дача, 4,
м. Харків,
Україна, 61145

- РИНЦ
- CrossRef
- WorldCat
- DOAJ
- BASE
- ResearchBib
- DRJI
- CiteFactor
- OAJ
- Ulrich's Periodicals Directory
- Scientific Indexing Services
- Sherpa/Romeo
- Advanced Science Index
- General Impact Factor (GIF)

Свідоцтво про державну реєстрацію журналу

КВ № 21143-10943 ПР від 19.01.2015

Підписано до друку

27.02.2015 р.

Формат 60 × 84 1/8

Ціна договірна

Наклад 300 прим.

Контактна інформація

Тел.: +38 (057) 750-89-90

E-mail: sr7508990@gmail.com

Scientific Journal «ScienceRise» №3/3(8)2015

EDITOR IN CHIEF

Dmitriy Demin

Professor of National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»,
director of the Private Company «Technology Center» (Ukraine)

EDITORIAL BOARD

BIOLOGY

Izabela Konczak, PhD of New South Wales University, Sydney, Australia; **Maria Angelica Miglino**, Professor of University of Sao Paulo, Sao Paulo (Brazil); **Elżbieta Pogroszewska**, Professor of University of Life Sciences in Lublin (Poland); **Francisco Salzano**, Professor of genetics department, Biological Science Institute, Porto Alegre, RS, (Brazil); **Thomas Sawidis**, Professor of University of Thessaloniki, Thessaloniki (Greece)

VETERINARY

Oleksandra Berhilevych, Doctor of Veterinary Sciences, Professor of Sumy Nationality Agrarian University (Ukraine); **Victoria Kasianchuk**, Doctor of Veterinary Sciences, Professor of Sumy Nationality Agrarian University (Ukraine); **Mykola Kukhtyn**, Doctor of Veterinary Sciences of Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University (Ukraine); **Valerii Ushkalov**, Doctor of Veterinary Sciences, Professor of State Scientific control Institute of Biotechnology and Strains of microorganisms

MILITARY

Grigory Drobaha, Doctor of military Sciences, Professor of National Academy of the National guard of Ukraine, Kharkov (Ukraine); **Ievgen Smirnov**, Doctor of science, professor of Kharkov University of Air Force named after Kozhedub, Kharkov (Ukraine); **Alexandr Shmakov**, Doctor of military Sciences, Professor of National Academy of the National guard of Ukraine, Kharkov (Ukraine)

GEOLOGY & GEOGRAPHY

Vilina Peresadko, Doctor of Geographical Sciences, Professor, V. N. Karazin Kharkiv National University (Ukraine); **Vasil Suyarko**, Doctor of Geological and Mineralogical Sciences, Professor, V. N. Karazin Kharkiv National University, (Ukraine); **Alexander Kholoptsev**, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Sevastopol Maritime Academy

HISTORY

Denys Solovianenko, PhD in History of National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute” (Ukraine)

MEDICINE

Marine Georgiyants, MD, Professor, Kharkiv Medical academy of Postgraduate Education (Editor in Chief) (Ukraine); **Liudmyla Bolotna**, MD, Professor, Kharkiv Medical academy of Postgraduate Education (Ukraine); **Mykola Klymenko**, MD, Professor, Kharkiv Medical academy of Postgraduate Education (Ukraine); **Oleksandr Khvysyuk**, MD, Professor, Kharkiv Medical academy of Postgraduate Education (Ukraine); **Mustafa Afifi**, MD of Ras Al Khaima Medical University (UAE); **Edna Arcuri**, Professor of Universidade Guarulhos (Brazil); **Martina Bellini**, Professor of Università degli studi di Milano Bicocca; Clinica San Carlo, Paderno Dugnano–Milano (Italy); **Katarzyna Borowska**, Associate Professor of Medical University of Lublin (Poland); **Iqbal A. Bukhari**, Professor of University of dammam (Saudi Arabia); **Hubert Daisley**, Professor of University Of The West Indies (Trinidad and Tobago); **Razvigor Darlenski**, MD of Trakia University Stara Zagora (Bulgaria); **Mehmet Doganay**, Professor of Erciyes University (Turkey); **Roy George**, Professor of Griffith University, Queensland (Australia); **Maria Nascimento**, Professor of Rio de Janeiro State Federal University (Brazil); **Milos Jesenak**, Associate Professor, MD of Comenius University (Slovakia); **Prasanta Kumar Mitra**, Professor of Sikkim Manipal University, Gangtok, Sikkim (India); **Shalini Sharma**, Professor of Editor and proprietor Moksha Publishing House (India); **Jyan-Gwo Su**, Professor of National Chiayi University (Taiwan, Province of China); **Koichi Watanabe**, Assistant Professor of Kurume University School of Medicine, Kurume (Japan)

PEDAGOGY

Nadezhda Bilyk, PhD of pedagogical sciences, Professor of Poltava State Pedagogical Institute named after V. G. Korolenko (Ukraine); **Viktor Olijnik**, Doctor of Education, Professor, State University «University of Educational Management» National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Ukraine); **Anatol Samodryn**, Doctor of Education, Associated Professor; Professor of Dnepropetrovsk National University of Oles Gonchar (Ukraine); **Udod Oleksandr**, corresponding member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Ukraine); **Lidiya Khomych**, doctor of pedagogical sciences, professor, Institute of Pedagogical and Adult Education National Academy Pedagogical Science of Ukraine (Ukraine); **Eugenia Chernyshova**, Doctor of Education, professor, State University «University of Educational Management» National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Ukraine)

TECHNICAL SCIENCES

Vitaly Vlasovets, Doctor of Technical science, Professor of Kharkov National Technical University Agriculture P. Vasilenko (Ukraine); **Andrey Gordeev**, Doctor of Technical science, Professor of Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy (Ukraine); **Yuriy Dotsenko**, Candidate of technical sciences of National metallurgical academy of Ukraine (Ukraine); **Nikolay Ryabchikov**, Doctor of Technical science, Professor of Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy (Ukraine); **Vadim Selivorstov**, Doctor of Technical science, Professor of National metallurgical academy of Ukraine (Ukraine); **Roman Trishch**, Doctor of Technical science, Professor of Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy (Ukraine); **Ivan Chervony**, Doctor of Technical Sciences, Professor, Zaporozhye State Engineering Academy (Ukraine); **Wei-Ting Chen**, National Yunlin University of Science and Technology (Taiwan)

PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES

Yuriy Gandel, Doctor of Physical and mathematical sciences, Professor of V.N.Karazin Kharkiv National University (Ukraine); **Volodymyr Kolodiaznyi**, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor of Kharkiv National Automobil and Highway University (Ukraine); **Mykola Rozhitskii**, Doctor of Physical and mathematical sciences, Professor of Kharkiv National University of Radio Electronics (Ukraine); **Natalia Semenova**, Doctor of Physical and mathematical sciences of V. M. Glushkov Institute of Cybernetics of the National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine); **Anatoly Slesarenko**, Doctor of Physical and mathematical sciences, Professor of A. N. Podgorny Institute for Mechanical Engineering Problems of NAS of Ukraine (Ukraine); **Alexander Khimich**, Doctor of Physical and mathematical sciences, Professor of Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)

PHYSICAL EDUCATION AND SPORT

Bogdan Vynogradskyi, Doctor of Science in Physical Education and Sports, Professor of Lviv State University of Physical Culture, Lviv (Ukraine); **Alina Perederiy**, Doctor of Science in Physical Education and Sports of Lviv State University of Physical Culture (Ukraine); **Oleg Ribak**, Doctor of Science in Physical Education and Sports, Professor of Lviv State University of Physical Culture, Lviv (Ukraine)

PHILOSOPHY

Vlada Bilogur, Doctor of Philosophy, Professor of Melitopol State Pedagogical University named after Bogdan Khmelnytsky (Ukraine); **Valentina Voronkova**, Doctor of philosophy, Professor of Zaporozhye State Engineering Academy (Ukraine); **Oksana Gayevska**, Professor of National Economic University (Ukraine); **Ivan Karpenko**, Doctor of the Philosophy Science, Professor of Kharkiv National V. N. Karazin University (Ukraine); **Kateryna Karpenko**, Doctor of the Philosophy Science, Professor of Kharkiv National Medical University (Ukraine); **Oleg Punchedenko**, Doctor of Philosophy, Professor of Odessa National Academy of Telecommunication named after A. S. Popov (Ukraine); **Irina Rizhova**, Doctor of Philosophy, Professor of Zaporizhzhya National Technical University (Ukraine); **Iryna Shavkun**, Doctor of Philosophy, Professor of Zaporizhzhya National University (Ukraine); **Jan Zubelewicz**, PhD, professor (Poland)

CHEMISTRY

Anwar El-Shahawy, Professor of Assiut University (Egypt); **Roberto Fernandez-Lafuente**, Professor of Consejo Superior de Investigaciones Científicas (Spain); **Mazeyar Parvinzadeh Gashti**, Professor of Université Laval (Canada); **Chang-Sik Ha**, Professor of Pusan National University (Korea); **Abubakr Idris**, Professor of King Khalid University (Saudi Arabia); **Do Hyun Kim**, Professor of Korea Advanced Institute of Science and Technology (Republic of Korea); **Fengshan Liu**, Professor of National Research Council (Canada); **Muhammad Mansha**, Professor of University of Engineering and Technology, Lahore (Pakistan); **Miguel Miranda**, Researcher at National Laboratory of Engineering and Geology (LNEG) (Portugal); **Edward Muntean**, Professor of University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine Cluj Napoca (Romania); **Susana Rodriguez-Couto**, Professor of CEIT (Spain); **Ajaya Kumar Singh**, Professor of Government VYT Post Graduate Autonomous College (India); **Hilal S. Wahab**, Professor of Al-Nahrain University (Iraq); **Abdelkader Zarrouk**, Full Professor of Mohammed First University (Morocco)

URISPRUDENCE

Iryna Petrova, Doctor of Law Sciences, Kharkiv National University of Internal Affairs (Ukraine); **Iryna Iakovets**, Doctor of legal Sciences, Institute for the study of crime problems of a name of academicians Stashis National Academy of legal Sciences of Ukraine (Ukraine); **Fernando Galindo**, University Zaragoza (Spain); **José Noronha Rodrigues**, Professor at Azores University (Portugal)

Journal's international indexing

Establishers

Kharkiv Medical academy of
Postgraduate Education
SPC PC «TECHNOLOGY CENTER»

Publisher

SPC PC «TECHNOLOGY CENTER»

Editorial office's and publisher's address

Shatilova dacha st., 4, «Kharkiv,
Ukraine, 61145»

- ПИИЦ
- CrossRef
- WorldCat
- DOAJ
- BASE
- ResearchBib
- DRJI
- CiteFactor
- OAJI
- Ulrich's Periodicals Directory
- Scientific Indexing Services
- Sherpa/Romeo
- Advanced Science Index
- General Impact Factor (GIF)

State Registration

Certificate of the journal
KB № 21143-10943 IIP from
19.01.2015

Signed for publication on

27.02.2015
Format 60×84 1/8
Price is negotiable
Circulation 300 copies

Contact information

Tel.: +38 (057) 750-89-90
E-mail: sr7508990@gmail.com

ЗМІСТ
наукового журналу «ScienceRise»

№3/3(8) 2015

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY AND HUMAN PERFORMANCE Błażej Balewski, Andrzej Janowski	7
АДАПТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ У ВІТЧИЗНЯНУ ПРАКТИКУ І. А. Карабаза, Л. І. Леженко	12
COMMISSION – BASED COMPENSTION SYSTEM – THE FACTOR OF EFFECTIVENESS OR PATHOLOGY DETERMINANT Andrzej Janowski	16
ІНФОРМАЦІЙНА АСИМЕТРІЯ ТА МОРАЛЬНИЙ РИЗИК У ФІНАНСОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ ПОДОЛАННЯ Ю. М. Коваленко	20
СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ І. Р. Боднар	26
ФІСКАЛЬНИЙ ТА РЕГУЛЯТОРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ В КОНТЕКСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ С. П. Карпенко	30
МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ВИМІРЮВАННЯ УСПІХУ КОРПОРАЦІЙ У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ І. П. Васильчук	35
СУЧАСНИЙ СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ В УКРАЇНІ Т. Л. Вишинська, О. В. Генералов, І. М. Севрук	41
СВІТОВА ВАЛЮТА МАЙБУТНЬОГО У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ М.-М. Р. Деревацька	45
УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ОСНОВІ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ О. М. Колодізєв, О. В. Коцюба	56
ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЦІНОУТВОРЕННЯ СУЧАСНОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ Н. П. Мацелюх	64

КРИТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ ПОДІЙ І ЯВИЩ: РОЛЬ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК Т. А. Непокупна	70
МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА Л. Д. Гармідер	74
ВПЛИВ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ НА ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТОНІКИ РОЗВИТКУ БАНКІВ В. В. Коваленко	78
УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІ- ЗМУ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ Ю. Є. Кирилов	82
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ К. П. Проскура	88

Деревацька Марія-Маряна Романівна, аспірант, кафедри банківської справи, ІМПО Університету банківської справи НБУ, вул. Андріївська, 1, м. Київ, Україна, 01001
E-mail. Maryana.derevatska@gmail.com

УДК 336.63

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.39504

УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ОСНОВІ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

© О. М. Колодізєв, О. В. Коцюба

Розглянуто відмінності у трактуванні понять «фінансовий» та «грошовий» потік. Визначено суб'єкти зовнішнього середовища, з якими контактує підприємство, внаслідок чого формуються грошові потоки від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності з їх певними параметрами та характеристиками. Проаналізовано підходи науковців до визначення сутності поняття «ефективного управління грошовими потоками», визначено основні етапи управління ними

Ключові слова: фінансовий потік, грошовий потік, управління грошовими потоками

Differences in the interpretation of the concepts of "financial" and "money" flow are considered. Subjects of the environment, with which the company is contacted, are determined. Due to this, the cash flows generated by operating, investing and financing activities of certain parameters and characteristics. Scientific approaches to defining the essence of the concept of "effective cash flow management" are analyzed, the main stages of its management are determined

Keywords: financial flow, cash flow, cash flow management

1. Вступ

Суб'єкти господарювання є основою функціонування національної та світової економіки. Головною задачею їх діяльності залишається формування системи ефективного управління грошовими потоками підприємств як складової фінансового планування. Практика підтвердила, що грошові кошти – найцінніший актив суб'єктів господарювання, а отже аналіз, контроль і обґрунтоване ефективне управління ним покликані забезпечити нормальний розвиток організації в цілому. Особливо важливим це стає в умовах ринкової економіки, коли функціонування суб'єктів господарювання являє собою складний динамічний процес, який ускладнюється циклічним характером обігу грошових коштів. Будь-яке керівництво в таких умовах має шукати ефективні шляхи та визначити джерела фінансування, забезпечуючи при цьому оптимальну структуру грошових потоків, раціональне розміщення наявних коштів у відповідних елементах активів, достатній рівень ліквідності та платоспроможності підприємства у довгостроковій перспективі, що зрештою дозволить забезпечити його стійкий подальший розвиток.

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

Дослідженням теоретичної сутності та основних параметрів фінансових та грошових потоків в діяльності економічних суб'єктів займалися як вітчизняні, так і зарубіжні вчені: Бланк І. А., Мороз Л. І., Ремнева Л. М., Майборода О. В., Азаренко-

ва Г. М., Опарін В. М. та інші. Багатоаспектність окресленої проблеми і недостатність вирішення теоретичних питань щодо аналізу грошових потоків та ефективного управління ними викликає необхідність подальшого дослідження з метою розробки як теоретичних положень, так і конкретизації методичних підходів щодо їх удосконалення. Системний характер розробки необхідних організаційних методичних заходів підтверджує актуальність обраної теми.

У спеціальній науковій літературі, присвяченій окремим аспектам фінансового менеджменту можна дослідити такі поняття як «фінансовий потік» та «грошовий потік». Результати аналізу наукових праць дозволяють стверджувати, що деякі вчені-економісти ототожнюють дані поняття, а інші – бачать певну різницю між ними. У зв'язку з цим постає необхідність уточнення визначень сутності даних понять на основі опрацювання і систематизації існуючих точок зору вітчизняних та закордонних авторів, також їх подальшого узагальнення.

Розглядаючи теоретичну основу поняття «фінансовий потік», доцільно виділити декілька підходів до його визначення: як складову динамічної логістичної системи; як грошовий потік; як цілеспрямований рух ресурсів, в тому числі грошових.

Представниками першого підходу є Концева В. В., Костенко С. С., Мороз Л. І. та інші вчені. З їх точки зору поняття «фінансовий потік» розглядається як цілеспрямований рух грошових коштів, пов'язаний з товарними та інформаційними потоками,

необхідний для забезпечення товарно-матеріального потоку підприємства [1, 2].

Прихильниками другого підходу (як грошового потоку) є такі вітчизняні вчені-економісти як Горбунов А. Р., а також деякі закордонні вчені: І. Бернар, Ж. К. Коллі. У даному аспекті фінансовий потік розглядається лише на мікрорівні, де ігноруються інші потоки, які супроводжують грошовий [3]. Так, Романовський М. В. відмічає, що ототожнювання поняття «фінансовий потік» з поняттям «грошовий потік» не є вірним, оскільки не відображає сутності фінансів. У даному випадку «фінансовий потік» доцільно застосовувати лише при описі грошових коштів, які циркулюють між підприємством, бюджетом та позабюджетними фондами, тобто у сфері перерозподілу. Проте даний підхід неповною мірою висвітлює сутність фінансів та їх роль у економіці держави та підприємства зокрема з точки зору мікроекономічного рівня [4].

Такі науковці як Азаренкова Г. М., Майборода О. В., Крилов С. І. та інші є представниками третього підходу і визначають «фінансовий потік» як цілеспрямований рух фінансових ресурсів у процесі здійснення господарської діяльності, що, на нашу думку, більш повно відображає характер фінансових відносин між учасниками [5, 6].

У табл. 1 наведено результати систематизації визначень вчених-економістів щодо трактувань сутності поняття «фінансовий потік».

Отже, в економічній літературі можна виділити три основні підходи до визначення поняття «фінансові потоки». На нашу думку, найбільш обґрунтованим є третій підхід, оскільки він висвітлює усі аспекти фінансових відносин з точки зору етапів організації відтворювального процесу та його подальшої реалізації, а також дозволяє спостерігати за змінами характеру та ролі фінансів в економіці підприємства та держави в цілому.

Розвиток ринкових відносин зумовив зміни економічного середовища, що обумовило заміну поняття «грошові кошти» на «грошові потоки», яке відображає більшою мірою саме динамічний характер підприємницької діяльності, коли грошові надходження та їх вибуття набуває постійного характеру, і цей процес здійснюється безперервно. Проте багато авторів також виокремлюють поняття «фінансовий потік», а деякі його ототожнюють з поняттям «грошовий потік». У табл. 2 наведені результати систематизації визначень поняття «грошовий потік» з точки зору 2 принципових підходів: як сукупність надходжень та вибуттів грошових коштів та як сукупність наявних грошових коштів.

Таблиця 1

Визначення сутності поняття «фінансовий потік»

Підхід	Автор	Визначення
Як складова динамічної логістичної системи	Мороз Л. І. [2]	Спрямований рух фінансових ресурсів, який обумовлений необхідністю забезпечити переміщення відповідного товарного потоку.
	Кузнецова І. Д. [7]	Направленість використання фінансових ресурсів.
	Концева В. В., Костенко С. С. [1]	Рух фінансових коштів, що циркулюють в логістичній системі, а також між логістичною системою та зовнішнім середовищем, необхідних для забезпечення ефективного руху товарного потоку.
	Єрмошкіна О. В. [4]	Сукупність розподілених у часі фінансових ресурсів, які у процесі функціонування підприємства акумулюються, розподіляються, трансформуються та використовуються за окремими центрами обробки потоку.
	Гузенко Г. М., Шкодін Л. Г. [8]	Цілеспрямований потік фінансових ресурсів, пов'язаний з матеріальними, інформаційними та іншими потоками в межах усієї економічної системи, так і поза нею.
Як грошовий потік	І. Бернар, Ж. К. Коллі [3]	Вартість обмінюваних товарів і послуг, а також руху боргових вимог, які є формою грошового обміну.
	Горбунов А. Р. [9]	Потік витрат або доходів компанії протягом деякого проміжку часу.
Як цілеспрямований рух ресурсів, в тому числі грошових	Майборода О. В. [3]	Цілеспрямований рух фінансових ресурсів у процесі здійснення господарських операцій, внаслідок якого виникають економічні відносини.
	Крилов С. І. [6]	Грошові потоки інших активів організації у вартісному вираженні, потоки джерел коштів (пасивів) підприємства, а також фінансові результати діяльності підприємства та фактори, що їх визначають (доходи, видатки, податкові платежі).
	Корнеєв М. В. [10]	Комплекс різнонаправлених фінансових ресурсів в межах їх надходження і вибуття (грошових коштів), розподілених в просторі та часі, для яких характерний цілеспрямований рух, внаслідок якого виникають відповідні відносини, зміна їх обсягів, форм, типів, видів.

Окремі вчені-економісти розглядають дане поняття з точки зору взаємозв'язку надходжень та вибуттів грошових коштів у результаті діяльності підприємства (Бланк І. А. [11], Поддєрьогін А. М. [12], Костирко Р. О. [13], Іллічова Н. Ю. [14] та інші).

Так, Бланк І. А., Бочаров В. В. визначають «грошовий потік» як різницю між отриманими та сплаченими підприємством грошовими коштами за певний період часу. Дані вчені використовують бухгалтерський підхід до визначення поняття [11, 15].

Група науковців, таких як Ковалев В. В., Сококіна О. М., Костирко Р. О., Поддєрьогін А. М. визначають «грошовий потік», виходячи з елементів грошового балансу та розглядають його як рух грошових коштів [12, 13]. Крім цього, Іллічова Н. Ю. розглядає грошові потоки як динамічний показник, що характеризує усі види діяльності підприємства [14]. На думку авторів, дане визначення більш повно розкриває сутність досліджуваного поняття як системного явища.

Закордонні вчені розглядають «грошовий потік» як чисті грошові надходження, що формують власні обігові кошти фірми. Так, Ю. Бригхем та

Л. Гапенські розглядають грошовий потік як чисті грошові надходження, що надходять до підприємства (або витрачаються ним) протягом певного періоду, та розраховують дану величину як суму чистого доходу та амортизації. Згідно даної теорії, чистий дохід відрізняється від прибутку тим, що з нього не вираховуються відсоткові платежі за зобов'язаннями та інші витрати, пов'язані з фінансовою діяльністю [16]. Слід звернути увагу на те, що у даному визначенні відсутній зв'язок грошового потоку підприємства з періодом обігу кредиторської та дебіторської заборгованості, особливості виду діяльності підприємства, його операційного циклу тощо, що не дозволяє системно сформувати параметри ефективності функціонування суб'єкта господарювання.

У своїх роботах Т. Райс та Б. Койлі визначають грошовий потік як один з найважливіших індикаторів платоспроможності та кредитоспроможності підприємства, тобто трактовка даного поняття відбувається з позиції потенційної можливості обслуговувати заборгованість, погашати основну суму боргу [18], що, на нашу думку, тільки з одного боку дозволяє охарактеризувати систему фінансових відносин.

Таблиця 2

Визначення сутності поняття «грошовий потік»

Підхід	Автор	Визначення
Як сукупність надходжень та вибуттів грошових коштів	Бланк І. А. [11]	Сукупність надходжень та вибуттів грошових засобів за певний період часу, які формуються в процесі господарської діяльності; рух, який пов'язаний з факторами часу, ризику та ліквідності.
	Коваленко Л. О., Рємнева Л. М., Поддєрьогін А. М. [12]	Надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів у результаті виробничо-господарської діяльності підприємства.
	Лігоненко Л. О., Ситник Г. В., Костирко Р. А. [13]	Система розподілених за часом надходжень та витрат грошових засобів, що генеруються господарською діяльністю, супроводжується рухом вартості, будучи зовнішньою ознакою функціонування підприємства.
	Іллічова Н. [14]	Динамічний показник, що характеризує постійний рух грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, який пов'язаний із надходженнями чи витрачанням грошових ресурсів підприємства.
	Ю. Бригхем, Л. Гапенські [16]	Фактичні чисті готівкові кошти, які надходять у підприємство (та витрачаються ним) протягом певного періоду.
Як сукупність наявних грошових коштів	Ван Хорн Дж. К. [17]	Потоки готівкових коштів, які мають безперервний характер; власні обігові грошові кошти.
	Т. Райс, Б. Коллі [18]	Індикатор кредитоспроможності та платоспроможності підприємства – здатність генерувати додаткові обсяги грошових засобів для погашення зобов'язань за залученими зобов'язаннями.

У середині 20-го сторіччя в США виникла міжнародна концепція грошових потоків («cash flow» або CF). Закордонні вчені вбачають декілька трактовок даного поняття: для суб'єкта господарювання грошовий потік – це кількісне вираження грошових коштів, що є у його розпорядженні на даний момент; для інвестора грошовий потік являє собою очікуваний у майбутньому дохід від інвестицій; з точки зору менеджменту організації, грошовий потік розглядається як динамічний показник (на відміну від попередніх визначень, в яких застосовувався статистичний підхід). Динамічний аспект такого підходу дозволяє розглядати грошовий потік як певний план

майбутнього руху грошових коштів або сукупність даних про рух у минулих періодах.

Отже, статистичний підхід дозволяє характеризувати поняття «грошовий потік» як кількісне вираження або параметрів наявних коштів, а динамічний підхід підкреслює їх рух та відображає динаміку розвитку даного процесу.

4. Об'єкт, мета та задачі дослідження

Об'єктом дослідження стали грошові потоки суб'єкта господарювання та процес управління ними.

Проведені дослідження ставили за мету визначити відмінності у трактуванні понять «фінансо-

вий» та «грошовий» потік, а також визначити сутність ефективного управління ним.

Для досягнення поставленої мети вирішувалися наступні теоретичні задачі:

- визначити відмінності у трактуванні понять «фінансовий» та «грошовий» потік, згідно вітчизняним та закордонним авторам;
- проаналізувати складові процесу управління грошовими потоками суб'єкта господарювання;
- визначити етапи ефективного управління грошовими потоками суб'єкта господарювання.

5. Результати дослідження визначення ефективного управління грошовими потоками суб'єкта господарювання

Графічно зв'язок між фінансовими та грошовими потоками можна представити на рис. 1. Так, базуючись на тому, що фінансові ресурси є рушійною силою товарно-грошового потоку підприємства, можна стверджувати – саме вони забезпечують безперервний процес формування економічних відносин між суб'єктами, а також сприяють формуванню вхідних та вихідних грошових потоків підприємства.

В Україні з 07.02.2013 р. діє Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [19]. Дане П(С)БО визначає грошові кошти як готівку, кошти на рахунках у банках та депозити до запи-

тання. Під рухом грошових коштів розуміють надходження і вибуття грошових коштів та їхніх еквівалентів. При цьому, розрізняють рух грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Грошові потоки підприємства є досить різномановними та включають велику сукупність різних видів надходжень та видатків. Інформація про параметри грошових потоків підприємства є важливою і корисною як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів (потенційних інвесторів). На її підставі зовнішні користувачі мають можливість оцінити здатність керівництва управляти рухом грошових коштів, оцінити ефективність прийнятих менеджментом рішень щодо інвестиційної та фінансової політики, отримати інформацію про різницю між чистим прибутком та характеристиками інших грошових коштів тощо. Внутрішні користувачі (у тому числі й топ-менеджмент підприємства) можуть використовувати інформацію про параметри грошових потоків для оцінки результатів оперативної, інвестиційної та фінансової діяльності з точки зору формування параметрів обсягів грошових надходжень та виплат, розрахунку рівня ліквідності підприємства, оцінки впливу на стан підприємства інвестиційної та фінансової політики. Джерелом інформації про грошові потоки для різних користувачів є «Звіт про рух грошових коштів».

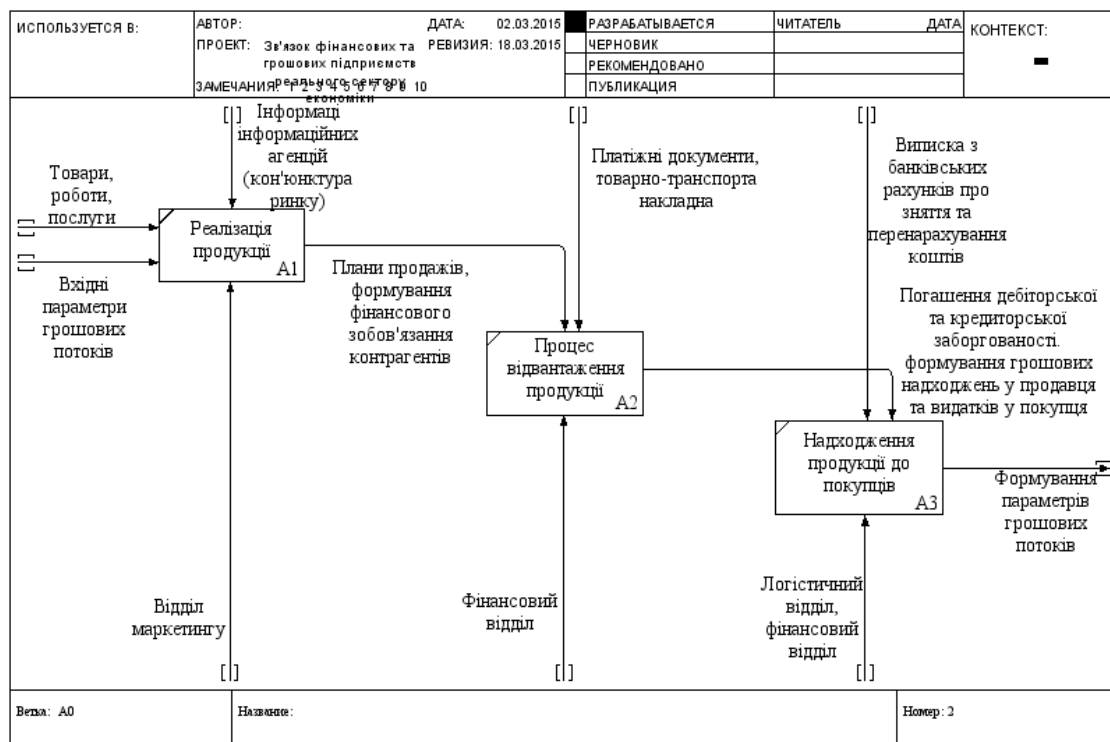

Рис. 1. Діаграма декомпозиції зв'язку фінансових та грошових потоків підприємств реального сектору економіки

Підприємство здійснює декілька основних видів діяльності: операційну, інвестиційну та фінансову. Кожна з них передбачає формування специфічних вхідних та вихідних грошових потоків. Протягом ведення господарської діяльності підп-

риємство вступає у ділові взаємозв'язки з такими суб'єктами зовнішнього середовища як і постачальники сировини та комплектуючих; покупці готової продукції; інвестори; банки та держава у вигляді органів управління. Грошові відносини між

підприємством та іншими суб'єктами зображені на рис. 2.

Так, згідно П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» «вхідними операційними грошовими потоками» підприємства можна вважати надходження від реалізації товарів, робіт та послуг, надходження від погашення векселів, повернення авансів від постачальників сировини, повернення з бюджету надлишково сплачених сум податків, інші надходження, які пов'язані з операційною діяльністю.

Окремими напрямками – «вихідними операційними грошовими потоками» – можна вважати витрати на оплату товарів, робіт, послуг, витрати на оплату авансів постачальникам, витрати на повернення авансів покупцям, витрати на оплату податків тощо. Аналіз характеру такого виду відносин дозволяє стверджувати, що дані вхідні та вихідні грошові потоки, пов'язані з операційною діяльністю, формуються внаслідок тих відносин, які головним чином пов'язані з постачальниками та покупцями, а також з державою – стосовно сплати відповідних податків, обов'язкових платежів.

Напрямок «вхідні інвестиційні грошові потоки» формуються внаслідок отриманих дивідендів, грошових інвестицій, реалізації необоротних активів, майнових комплексів. «Вихідні інвестиційні грошові потоки» формуються за рахунок сплачених дивідендів, реалізації фінансових інвестицій тощо. Дані грошові потоки є наслідком взаємовідносин підприємства та інвесторів. Банки та органи державного управління формують на підприємстві грошові потоки від фінансової діяльності.

В теоретичній літературі в загальному вигляді під управлінням грошовими потоками розуміють систему послідовних етапів багаторазово повторюваного процесу прийняття і реалізації стратегічних та оперативно-тактичних рішень з управління грошовими потоками. Метою управління грошовими потоками є забезпечення фінансової рівноваги підприємства та формування необхідної (адекватної) звітності, що забезпечить умови для проведення всебічного аналізу параметрів грошових потоків, а також характеристик динаміки змін з екстраполяцією прогнозних майбутніх періодів.

Рис. 2. Схема принципів взаємозв'язків суб'єктів-учасників фінансових відносин в аспекті формування грошових потоків

Бланк І. А., Подольська В. О., Яріш О. В., Єрмошкіна О. В. та інші вчені-економісти виділяють різноманітні етапи управління грошовими потоками суб'єкта господарювання. На рис. 3, 4 приведено узагальнену схему напрямків роботи, які охоплює управління грошовими потоками, побудовану авторами на основі результатів систематизації даних теоретичних літературних джерел [11, 20, 21].

На рис. 3 зображено блок головної задачі, що відображає сутність моделі, мету її побудування та передбачає сукупність запитань, на які має відповідати модель. До головного блоку надходять інтерфейсні дуги, які представляють: інформацію про вхідні та вихідні грошові потоки; назву модельного процесу; ініціатора – особу, під управлінням якої проводиться робота по удосконаленню управління грошовими потоками; контроль за управлінням грошовими потоками.

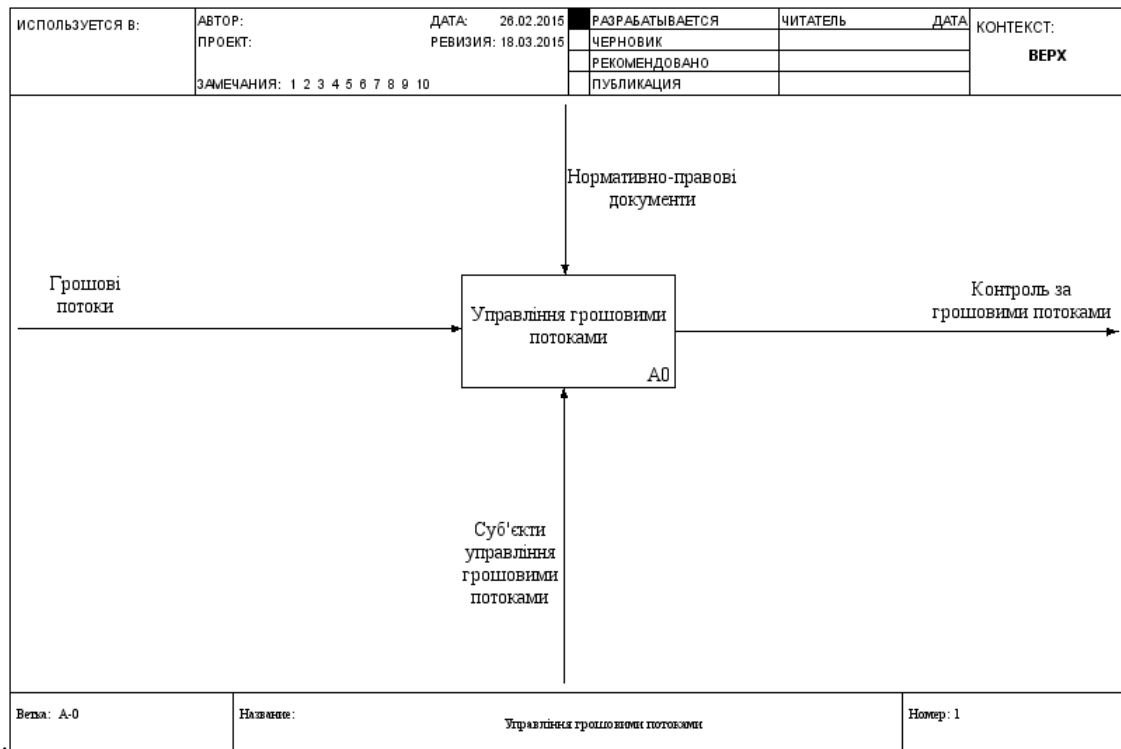

Рис. 3. Контекстна діаграма процесу розробки етапів управління грошовими потоками суб'єкта господарювання

Декомпозиція контекстної діаграми, що зображена на рис. 4, в нашому випадку передбачає шість послідовних етапів розробки етапів управління грошовими потоками: обслуговування грошових потоків, синхронізація грошових потоків за певними надходженнями, облік грошових потоків за групами класифікації, аналіз динаміки змін грошових потоків, оптимізація параметрів грошових потоків, контроль грошових потоків за напрямками витрачання коштів.

певними надходженнями, облік грошових потоків за групами класифікації, аналіз динаміки змін грошових потоків, оптимізація параметрів грошових потоків, контроль грошових потоків за напрямками витрачання коштів.

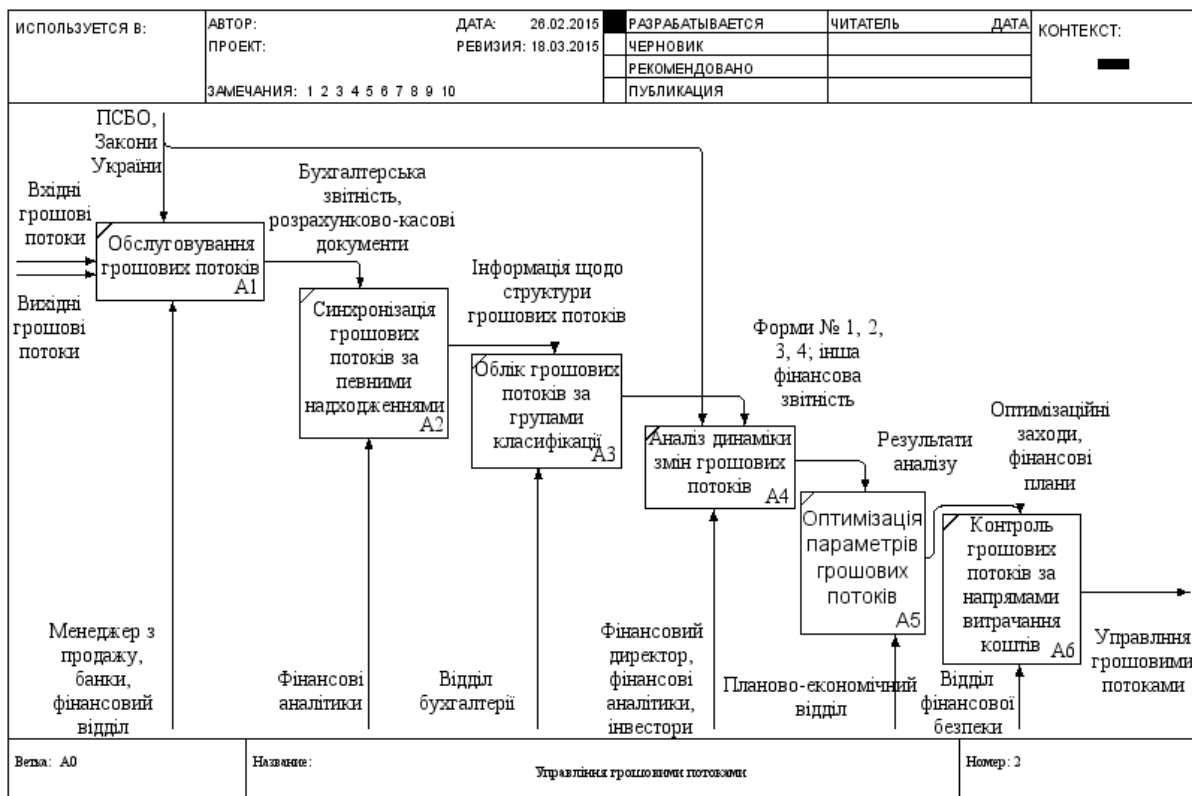

Рис. 4. Діаграма декомпозиції процесу розробки етапів управління грошовими потоками

Так, на нашу думку, об'єктами процесу управління грошовими потоками є вхідні та вихідні грошові потоки суб'єкта господарювання. Суб'єкти даного процесу залежать від етапу управління грошовими потоками (фінансовий відділ, бухгалтерський відділ, відділ внутрішнього контролю) і здійснюють свою діяльність на основі нормативно-законодавчих актів (наприклад, П(С)БО, Закони України «Про господарські товариства» та інші, Податковий кодекс України тощо).

Першим етапом процесу управління грошовими потоками є їх обслуговування. Суб'єкт господарювання у межах вимог нормативно-законодавчих актів, договорів та інших юридичних документів має здійснювати комплекс управлінських дій – обслуговувати та погашати основну суму боргу, сплачувати обов'язкові платежі у вигляді податків та зборів, регулярно сплачувати дивіденди тощо. Даний етап здійснюють менеджери з продажу, співробітники функціональних підрозділів, банків, фінансового відділу.

Наступним етапом є синхронізація грошових потоків за певними надходженнями. Суб'єкт господарювання в особі фінансового аналітика має узгоджувати вхідні та вихідні грошові потоки за їх обсягами та в часі. Даний етап сприяє уникненню дефіциту готівки, формуванню вільного залишку грошових коштів, які можливо капіталізувати, що принесе додатковий дохід. Для проведення другого етапу фінансовим аналітикам необхідно володіти повним обсягом інформації форм бухгалтерської звітності організації, а також розрахунково-касовими документами для розуміння параметрів відповідних потоків грошових коштів та загального фінансового стану.

Третім етапом є облік грошових потоків за групами класифікації відділом бухгалтерії. Інформація щодо структури грошових коштів є найважливішим джерелом інформації щодо фінансового стану та потенціалу суб'єкта господарювання для його топ-менеджменту, інвесторів, аудиторів, клієнтів. Тобто цей етап передбачає реалізацію принципів інформативності, відкритості та прозорості. Саме результати систематизованих бухгалтерських даних будуть основними документами для впровадження наступного етапу.

Наступний етап передбачає аналіз динаміки грошових потоків підприємства. На даному етапі необхідно виявити основні недоліки («вузькі місця») процесу управління грошовими потоками, які будуть мати можливість прояву у дефіциті коштів або несвоечасності виконання зобов'язань. Також важливою складовою в загальній структурі дій даного етапу є аналіз ефективності використання коштів. Проводити даний аналіз можуть як фінансовий директор або фінансові аналітики компанії, а також суб'єкти зовнішнього середовища, наприклад інвестори.

П'ятим етапом виступає оптимізація параметрів грошових потоків підприємства на основі результатів аналізу попереднього етапу планово-економічним відділом. Основною метою даного етапу спрямована на підвищення ефективності викорис-

тання грошових коштів, що є найголовнішою метою всього процесу управління ними.

Можна виокремити декілька основних методів оптимізації грошових потоків, серед яких метод оптимізації в часі, метод оптимізації поточних товарних запасів, метод управління ліквідністю, метод Міллера-Орра, метод Стоуна та інші.

Аналіз методичних особливостей існуючих методів оптимізації та послідовності управлінських дій дозволив виділити основні завдання етапу оптимізації:

– виявлення і реалізація резервів, що дозволяють певним чином знизити залежність підприємства від зовнішніх джерел залучення коштів;

– забезпечення більш тісного взаємозв'язку параметрів грошових потоків за окремими видами господарської діяльності підприємства;

– збільшення суми і підвищення якості чистого грошового потоку, який є результатом генерації господарською діяльністю підприємства.

Відділ фінансового контролю здійснює шостий етап – ефективний контроль грошових потоків суб'єкта господарювання на основі розробки і впровадження оптимізаційних заходів та формуванні і реалізації фінансових планів. Необхідно відмітити, що контроль необхідно також впроваджувати на кожному з етапів дослідження процесу управління грошовими потоками. Це дозволить реалізувати головне завдання процесу управління грошовими потоками та забезпечити підвищення загального рівня його ефективності.

6. Висновки

Поняття «грошові потоки» є складною та багатоплановою дефініцією фінансового меседжменту. Правильна трактовка сутності і послідовності дій сприяє організації ефективного процесу управління грошовими потоками підприємства, що є однією з найважливіших завдань. Адже саме кошти є основним елементом забезпечення фінансової стійкості підприємства, здатності підприємства до проведення стабільної господарської діяльності. На жаль, результати аналізу підтвердили, що в сучасних умовах відсутня єдина думка науковців щодо сутності поняття «грошові потоки». Деякі вітчизняні вчені-економісти ототожнюють дане поняття з «фінансовими потоками», а інші розглядають «грошові потоки» як сукупність надходжень та вибуттів коштів. При цьому окремі закордонні вчені трактують досліджуване поняття як обсяги наявних коштів та структуру підприємства.

На основі уточнення сутності поняття «грошові потоки» необхідно формувати ефективну систему управління ними. Багато авторів присвячували свої праці дослідженню даної проблеми, що підтвердило її актуальність. У роботі було представлено узагальнену схему уточнених за змістом етапів процесу управління грошовими потоками за результатом узагальнення існуючого науково-практичного досвіду. Так, було виділено 6 етапів: обслуговування грошових потоків, їх синхронізація, облік, аналіз, оптимізація та контроль. Доведено доцільність впровадження

контролю на кожному етапі даного процесу з метою підвищення загального рівня його ефективності.

Окремими аспектами, які потребують подальшого вирішення в процесі наукових досліджень, є вибір оптимального методу оптимізації грошових потоків для вітчизняних підприємств; ґрунтовний аналіз факторів впливу на процес управління грошовими потоками з метою зниження ризиків змінності та невизначеності; аналіз інвестиційної активності вітчизняних суб'єктів господарювання в умовах сучасних реалій з метою підвищення їх платоспроможності.

Література

1. Концева, В. В. Фінансові потоки в логістичних схемах [Текст] / В. В. Концева, С. С. Костенко // Вісник Національного транспортного університету. – 2009. – № 19. – С. 287–291.
2. Мороз, Л. І. Моделювання матеріально-фінансових потоків внутрішньовиробничих логістичних систем з регенерацією [Текст] / Л. І. Мороз // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2009. – № 640. – С. 355–361.
3. Небаба, Н. О. Фінансові потоки: сутність, підходи до визначення [Текст] / Н. О. Небаба // Вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 2 (31). – С. 42–45.
4. Єрмошкіна, О. В. Вартість обслуговування фінансових потоків [Текст] / О. В. Єрмошкіна // Економічний простір. – 2009. – № 22/1. – С. 99–111.
5. Азаренкова, Г. М. Фінансові потоки економічних агентів: методологія та організація управління [Текст]: дис. ... д-ра екон. наук: спец. 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит / Г. М. Азаренкова. – УАБС НБУ. – Суми, 2007. – 383 с.
6. Крылов, С. И. Стратегический управленческий учет и его роль в управлении финансовыми потоками организации [Текст] / С. И. Крылов // Управленческий учет. – 2005. – № 3.
7. Кузнецова, И. Д. Управление денежными потоками предприятия [Текст]: уч. пос. / И. Д. Кузнецова. – Иваново: Иванов. гос. хим.-технол. ун-т., 2008. – 193 с.
8. Гузенко, Н. М. Фінансові потоки як чинник цілісної економічної системи [Текст] / Н. М. Гузенко, Л. Г. Шкодін // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Економіка». – 2013. – Вип. 13. – С. 15–26.
9. Горбунов, А. Р. Управление финансовыми потоками и организации финансовых служб предприятий, региональных администраций и банков [Текст] / А. Р. Горбунов. – М.: Анкил, 2000. – 224 с.
10. Корнеев, М. В. Фінансові потоки окремих суб'єктів ринку в умовах переходу до фінансової економіки [Текст] / М. В. Корнеев // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.16. – С. 240–248.
11. Бланк, И. А. Основы финансового менеджмента. Т. 2 [Текст] / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, «Эльга», 2000. – 512 с.
12. Поддєрьогін, А. М. Фінанси підприємств [Текст]: підручник / А. М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2002. – 571 с.
13. Костирко, Р. О. Фінансовий аналіз [Текст]: навч. пос. / Р. О. Костирко. – Х.: Фактор, 2007. – 784 с.
14. Іллічова, Н. Ю. Теоретичні аспекти аналізу та управління грошовими потоками на підприємстві [Текст] / Н. Ю. Іллічова // Збірник наукових праць ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління». – 2012. – Вип. 21-22, Ч. 2. – С. 190–195.
15. Бочаров, В. В. Корпоративные финансы [Текст] / В. В. Бочаров, В. Е. Леонтьев. – СПб.: Питер, 2004. – 592 с.

16. Бриггем, Ю. Финансовый менеджмент. Т. 2 [Текст] / Ю. Бриггем, Л. Гапенски; пер. с англ.; под ред. В. В. Ковалева. – СПб.: Экономическая школа, 1997. – 669 с.

17. Ван Хорн. Дж. К. Основы управления финансами [Текст] / Дж. К. Ван Хорн; пер. с англ.; ред. Я. В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 800 с.

18. Райс, Т. Финансовые инвестиции и риск [Текст] / Т. Райс, Б. Колли. – К.: Издательское бюро ВНУ, 1995. – 592 с.

19. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

20. Єрмошкіна, О. В. Управління фінансовими ресурсами: сучасні підходи [Текст]: зб. матеріалів III міжнар. наук.-практ. конф. / О. В. Єрмошкіна // Реформування економіки України: стан та перспективи. – К.: МІБО КНЕУ, 2008. – С. 40–42.

21. Подольська, А. М. Фінансовий аналіз [Текст]: навч. пос. / А. М. Подольська, О. В. Яріш. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.

References

1. Kontseva, V. V. (2009). Finansovi potoki v logistichnikh skhemakh. Visnik Natsional'nogo transportnogo universitetu, 19, 287–291.
2. Moroz, L. I. (2009). Modeljuvannja material'no-finansovih potokiv vnutrishn'ovirobnichih logistichnih sistem z regeneracieju. Visnik Nacional'nogo universitetu «L'viv's'ka politehnika», 640, 355–361.
3. Nebaba, N. O. (2011). Finansovi potoki: sutnist', pidhodi do viznachennja. Visnik Ukrain's'koi akademii bankiv's'koi spravi, 2 (31), 42–45.
4. Ermoshkina, O. V. (2009). Vartist' obslugovuvannja finansovih potokiv. Ekonomichnij prostor, 22/1, 99–111.
5. Azarenkova, G. M. (2007). Finansovi potoki ekonomichnih agentiv: metodologija ta organizacija upravlinnja. UABS NBU. Sumi, 383.
6. Krylov, S. I. (2005). Strategicheskij upravlencheskij uchet i ego rol' v upravlenii finansovymi potokami organizacii. Upravlencheskij uchet, 3.
7. Kuznecova, I. D. (2008). Upravlenie denezhnymi potokami predprijatija. Ivanovo: Ivan. gos. him.-tehnol. un-t., 193.
8. Guzenko, N. M., Shkodina, L. G. (2013). Finansovi potoki jak chinnik cilisnoi ekonomichnoi sistemi. Zbirnik naukovih prac' Harkiv's'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universitetu imeni G. S. Skovorodi «Ekonomika», 13, 15–26.
9. Gorbunov, A. R. (2000). Upravlenie finansovymi potokami i organizacii finansovih sluzhb predprijatij, regional'nyh administracij i bankov. Moscow: Ankil, 224.
10. Korneev, M. V. (2013). Finansovi potoki okremih sub'ektiv rinku v umovah perehodu do finansovoi ekonomiki. Naukovij visnik NLTU Ukraini, 23.16, 240–248.
11. Blank, I. A. (2000). Osnovy finansovogo menedzhmenta. Vol. 2. Kiev: Nika-Centr, «Jel'ga», 512.
12. Podder'ogin, A. M. (2002). Finansi pidpriemstv. Kiev: KNEU, 571.
13. Kostirko, R. O. (2007). Finansovij analiz. Kharkiv: Faktor, 784.
14. Illichova, N. Ju. (2012). Teoretichni aspekti analizu ta upravlinnja groshovimi potokami na pidpriemstvi. Zbirnik naukovih prac' DETUT. Serija «Ekonomika i upravlinnja», 21-22, Part 2, 190–195.
15. Bocharov, V. V. (2004). Korporativnye finansy. SPb.: Piter, 592.
16. Brigham, Ju.; Kovalev, V. V. (Ed.) (1997). Finansovij menedzhment. T. 2. SPb.: Jekonomicheskaja shkola, 669.
17. Van Horn, Dzh. K.; Sokolov, Ja. V. (Ed.) (1999). Osnovy upravlenija finansami. Moscow: Finansy i statistika, 800.

18. Rajs, T. (1995). Finansovye investicii i riski. Kiev: Izdatel'skoe bjuro VNU, 592.

19. Polozhennja (standart) buhgalters'kogo obliku 1 «Zagal'ni vimogi do finansovoi zvitnosti». Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

20. Ermoshkina, O. V. (2008). Upravlinnja finansovimi resursami: suchasni pidhodi. Reformuvannja ekonomiki Ukraini: stan ta perspektivi. Kiev: MIBO KNEU, 40–42.

21. Podol'ska, A. M., Jarish, O. V. (2007). Finansovij analiz. Kiev: Centr navchal'noi literaturi, 488.

Дата надходження рукопису 24.02.2015

Колодізєв Олег Миколайович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри, кафедра банківської справи, Харківській національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, пр. Леніна, 9а, м. Харків, Україна, 61166

E-mail: kolodizev107@ukr.net

Коцюба Олена Володимирівна, Харківській національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, пр. Леніна, 9а, м. Харків, Україна, 61166

E-mail: kotsiuba_olena@mail.ru

УДК 336.7-339.1

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.39538

ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЦІНОУТВОРЕННЯ СУЧАСНОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

© Н. П. Мацелюх

Узагальнено фактори впливу на ціни ринку цінних паперів. Встановлено, що в процесі визначення ціни та її реалізації існує система впливу взаємопов'язаних факторів, які поділяються на об'єктивні та суб'єктивні; внутрішні і зовнішні; традиційні і специфічні. Обґрунтовано, що вплив факторів пов'язаний з ризиками в ціноутворенні на фінансові активи

Ключові слова: ринок, цінні папери, ціноутворення, фактор, ризик, інвестор

Impacts on market prices of securities are generalized. It is found that in the process of price determination and its implementation exist a system of interrelated factors of influence, which are divided into objective and subjective; internal and external; traditional and specific. It is proved that the impact of factors associated with risk pricing in financial assets

Keywords: market, securities, pricing, factor, risk, investor

1. Вступ

Ринок цінних паперів як економічне явище, виражає відносини, що виникають під впливом попиту і пропозиції на фінансовий товар (фінансовий інструмент), який знайшов своє відображення у формі цінних паперів. Одним з основних механізмів, який формує успішне функціонування ринку цінних паперів є механізм ціноутворення. А процеси ціноутворення на ринку цінних паперів є невід'ємною складовою процесів ціноутворення на фінансовому ринку, оскільки за допомогою фінансових інструментів відбувається постійне переміщення фінансових ресурсів з одного сектора в інший. Проте дія механізму ціноутворення є доволі специфічною і залежить від суб'єкта ціноутворення (держава, корпорації), організації процесів ціноутворення (біржове, позабіржове), рівнів ціноутворення (первинного та вторинного) своє відображення у формі цінних паперів та відбувається під дією факторів ціноутворення. Вплив факторів на процеси ціноутворення може як підвищувати, так і знижувати ціни на фінансові активи.

2. Постановка проблеми

Ціноутворення на ринку цінних паперів окремо взятої країни є результатом еволюції моделей її

розвитку. Характер будь-якої моделі ринку цінних паперів визначається багатьма чинниками. З одного боку – це історико-національні цінності і традиції певної країни, а з іншого – ринок цінних паперів є складною сукупністю міжнародних взаємовідносин в процесі емісії, купівлі-продажу цінних паперів та формуванні цін на них. За останні два десятиліття на міжнародному ринку цінних паперів, відбулися значні структурні зрушення, які докорінно змінили особливості їх функціонування. До основних структурних зрушень, які визначають вектор розвитку міжнародного ринку цінних паперів на сьогодні слід віднести фінансову глобалізацію, фінансові інновації, глобальні технології, стандартизацію діяльності учасників ринку, консолідацію фінансового сектора, яка пов'язана з трансформацією інфраструктури міжнародного ринку цінних паперів, що призвело до зміни в структурі попиту і пропозиції цінних паперів. Через високу концентрацію пропозиції капіталу міжнародний ринок цінних паперів посів провідне місце серед основних сегментів фінансового ринку. На ньому, в процесі фінансизації економіки, також принципово нового змісту набувають ринково-конкурентні відносини, оскільки перехід від товарно-грошового до фінансового господарства означає перехід від грошо-